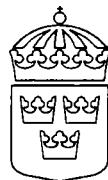

Försvarsutskottets yttrande

1993/94:FöU5y

Försvaret och miljön

1993/94
FöU5y

Till jordbruksutskottet

Försvarsutskottet har beslutat att med yttrande till jordbruksutskottet överlämna motionerna Jo690 (s) yrkande 11 och Jo691 (s) yrkandena 2–7. Nämnade motioner behandlar försvaret och miljön och hur därvid 1992 års FN-konferens i Rio bör följas upp i svenska åtgärder. Motion Jo690 (s) har avgivits med anledning av regeringens miljöproposition (prop. 1993/94:111) Med sikte på hållbar utveckling. Motion Jo691 (s) tar, i sina yrkanden om försvaret, upp i huvudsak samma frågor som behandlas i motion Jo690 (s) yrkande 11.

Propositionen

Regeringen konstaterar att riksdagen har beslutat (prop. 1992/93:100 bil. 5, FöU9, rskr. 333) om en grundläggande inriktning för försvarsmaktens miljöarbete.

Regeringen konstaterar vidare att det inte kan undvikas att den fredstida verksamheten inom totalförsvaret i vissa fall kommer i konflikt med samhällets miljömål. Detta måste enligt regeringen accepteras om försvaret skall kunna fullgöra de uppgifter som statsmakterna har bestämt, särskilt om man betänker att krig kan vara det mest allvarliga miljöhotet. Den fredstida verksamheten — att vidta förberedelser för att förhindra krig — har därför redan i sig ett positivt miljövärde.

Samtidigt framhålls att det bl.a. inom försvarsmakten utförs ett betydelsefullt miljöarbete. Enligt regeringen är det angeläget att dessa insatser fortsätter och att de utvecklas.

Regeringen förordar att försvarsmaktens verksamhet — med beaktande av de villkor som måste gälla — i miljöhänseende så långt det är möjligt och på olika plan integreras i samhället. I sammanhanget anför regeringen att det också är angeläget att försvarsmakten tar del av utländska erfarenheter från bl.a. att återställa mark efter militär verksamhet.

Regeringen hänvisar till planeringsanvisningar som gavs till Överbefälhavaren år 1993. Dessa innehåller krav på redovisning av dels hur militärt bistånd skulle kunna lämnas vid miljökatastrofer, dels hur

försvarsmaktens miljöarbete bör drivas i förhållande till de nationella miljömålen. Regeringen avser att återkomma till dessa frågor i 1994 års budgetproposition.

1993/94:FöU5y

Motionerna

I motion Jo690 (s) anser motionärerna att propositionen (1993/94:111) Med sikte på hållbar utveckling behandlat försvaret och miljön endast översiktligt. Inga förslag med anknytning till miljön läggs fram. I första hand anser motionärerna att militären i möjligaste mån skall omfattas av de miljöregler som gäller i samhällets övriga verksamheter. Dessutom bör all militär verksamhet miljökonsekvensbeskrivas och bedömas utifrån dessa kriterier. Motionärerna anser det vidare angeläget att områden som är i behov av sanering åtgärdas. Detta bör ske inom ramen för det normala försvarsanslaget. Vad sålunda anförts om försvaret och miljön föreslår motionärerna att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna (yrkande 11).

I motion Jo691 (s) Hållbar miljöutveckling tar motionärerna de minskande militära hoten som utgångspunkt för att föreslå att militära resurser används för att skydda, förbättra och återställa miljön. De hänvisar till FN-konferensen för miljö och utveckling (UNCED) i Brasilien år 1992 och den där framlagda rapporten som rekommenderar FN att stödja en miljöanvändning av militära resurser på olika sätt. Alla miljökrav och all miljölagstiftning som gäller det civila samhället borde enligt rapporten gälla all militär verksamhet. Efter att ha gett exempel på de miljöproblem som motionärerna anser att det svenska militära försvaret orsakar hemställs

- att riksdagen begär att regeringen fullföljer FN-studiens nationella förslag och lägger fram förslag om att alla miljökrav och miljölagstiftning, som gäller i det civila samhället, också skall gälla all militär verksamhet (yrkande 2),
- att riksdagen hos regeringen begär en nationell aktionsplan för hur militära resurser kan användas för att rädda eller återställa miljön i enlighet med motionen och FN-rapporten (yrkande 3),
- att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att miljömässigt sund teknologi för förstörelse av vapen bör utvecklas och att miljöhänsyn bör infogas i de militära forsknings- och utvecklingsprogrammen (yrkande 4),
- att riksdagen hos regeringen begär att en studie snarast genomförs om militärens miljöförstörelse med förslag om hur den kan minskas (yrkande 5),
- att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att militären skall återställa den miljö de skadat (yrkande 6),
- att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att kostnaderna för att återställa tidigare militär miljöförstöring bör belasta försvaret (yrkande 7).

Allmänt om försvaret och miljön

Frågor som rör försvaret och miljön redovisades utförligt i 1993 års budgetproposition (prop. 1992/93:100 bil. 5). Försvarsutskottet framhöll (1992/93:FöU9) vid sin behandling av denna att försvarsmaktens huvuduppgift sedan länge är att kunna möta väpnat angrepp. Försvarsmaktens yttersta syfte är därför att "förhindra att kriget med sin totala förstörelse av liv, egendom och miljö når svenskt territorium". Resurser som avsätts för försvarsmakten är avvägda för att svara mot denna uppgift. Det angivna syftet med försvarsmakten angavs ligga väl i linje med principerna i Riodeklarationen.

Vid samma tillfälle konstaterade försvarsutskottet att det inom försvarsmakten pågår en omfattande verksamhet med syfte att vårda och återställa miljön. Utskottet betonade, liksom regeringen i propositionen, värdet av att försvarsmakten även fortsättningsvis lämnar bistånd vid miljökatastrofer och att militära och berörda civila organ utvecklar formerna för samverkan i detta avseende. Miljöarbetet bör, angav utskottet, bedrivas i enlighet med andemeningen i Riodeklarationen och Agenda 21.

Även i årets budgetproposition (prop. 1993/94:100 bil. 5) behandlas miljöfrågorna utförligt (s. 79–82). Regeringen anför bl.a. att försvarsmakten disponerar resurser som i olika sammanhang har en stor betydelse vid räddningsinsatser efter olyckor som hotar miljön. Enligt regeringens mening är det angeläget att försvarsmakten och de ansvariga civila myndigheterna aktivt söker de lämpligaste formerna för att möjliggöra effektivaste hjälp vid olyckor. I frågan om hur miljöarbetet förhåller sig till de nationella målen framhåller regeringen att försvarrets utsläpp av farliga ämnen utgör en mindre del av de totala utsläppen i landet. Det är enligt regeringen angeläget att försvarsmakten i enlighet med sin miljöpolicy fortsätter arbetet med att begränsa dessa utsläpp.

Utskottet konstaterar att miljöarbetet inom försvarsmakten har redovisats för riksdagen vid ett flertal tillfällen nyligen. Det bedrivs enligt utskottets uppfattning målmedvetet och på stor bredd; en miljöpolicy har antagits, en miljöberedning inrättats och en miljöplan håller på att utarbetas. Inom högkvarteret finns en särskild enhet som har som uppgift att svara för det militära försvarets miljöfrågor. Försvarsmaktens miljöarbete torde ligga väl i linje med Riokonferensens beslut och anda. Utskottet har sålunda ingen erinran mot vad regeringen i proposition 1993/94:111 anfört om försvaret och miljön.

Vissa synpunkter på de avgivna motionerna

Motion Jo690 (s)

Utskottet har erfarit att Försvarsmaktens organisationsmyndighet delar motionärernas uppfattning att försvaret i möjligaste mån skall omfattas av de miljöregler som gäller för samhället i övrigt.

Utskottet har vidare erfarit att försvarsmakten redan tillämpar substitutionsprincipen och också har börjat utveckla ett register över miljöfarliga ämnen i syfte att kunna utöka substitutionsmöjligheterna.

I samband med tillstånds- och koncessionsansökningar för skjutfält och flygplatser genomförs miljökonsekvensutredningar. Dessa utgör del av tillståndsmyndighetens beslutsunderlag. Sålunda miljöprövas för närvarande samtliga flottiljflygplatser inför statsmakternas kommande ställningstagande till flygvapnets fredsorganisation.

Försvarsmakten har kartlagt "miljöfarliga lämningar" och avser inom kort i samverkan med Statens naturvårdsverk (SNV) påbörja en riskklassificering av dessa för att få underlag för återställningsåtgärder.

Motion Jo691 (s)

Enligt utskottets uppfattning, tvärtemot vad motionärerna hävdar, pågår ingen miljöförstöring inom försvaret. Verksamheten bedrivs enligt de lagar och förordningar som reglerar naturskydd och miljö.

Utskottet har erfarit att det inom försvarsmakten finns en strävan att infoga miljöhänsyn i militära utvecklings- och forskningsprogram. Försvarsmakten har därför utarbetat anvisningar om att kretslopps- och försiktighetsprincipen skall tillämpas vid anskaffning av materiel och förnödenheter.

Utskottet har vidare erfarit att Försvarets forskningsanstalt (FOA) har fått i uppgift att identifiera miljöproblem där försvarsmakten kan behöva kompetensstöd. FOA skall också fastställa eventuella miljöeffekter av vissa ämnen samt studera möjligheterna att på kemisk eller mikrobiologisk väg förstöra sprängämnen.

Försvarsmakten bör, med utgångspunkt i resultatet av SNV:s inventering, återställa den miljö som skadats i verksamheten. En samlad saneringsplan avses senast år 1995 redovisas för Statens naturvårdsverk (SNV), helt i enlighet med den tidsplan som regeringen anvisat till SNV. Kostnaderna för att återställa miljön bör därvid inte ovillkorligen belasta försvarsanslaget. Miljöfarliga lämningar av äldre datum har i flertalet fall uppkommit helt i enlighet med då gällande bestämmelser.

Motionens påstående om att det är försvaret som står för 90 % av det samlade spillet av flygbränsle på 800–900 ton är en gammal och inte korrekt uppgift. Efter byte av flygbränsle, vilket inleddes hösten 1992, har de årliga förångningsförlusterna gått ned från ca 300 ton kolväten till mindre än 10 ton.

Vid en eventuell framtida basering av JAS 39 Gripen vid Luleå och Uppsala kommer inte befolkningen i dessa städer att utsättas för bullerförstöringar i en omfattning som motionärerna påstår. Enligt vad

utskottet erfarit från Försvarsmaktens organisationsmyndighet bör man i ett sammanhang som detta inte utgå från gränsvärden vid nyproduktion — 55 dB(A) — utan från de regler som gäller för befintlig bebyggelse — 65 dB(A). Antalet berörda boende i Luleå är då ca 500 personer och i Uppsala 31 000. Det antal boende som kommer att bli berörda av buller i sådan omfattning — 100 dB(A) — att särskilda bullerdämpande åtgärder krävs är ringa, inga alls i Luleå och ca 40 boende i Uppsala.

Utskottet delar inte motionärernas uppfattning att ingen myndighet har kontroll över miljöeffekterna från ammunitionssprängningarna i Älvdalen. Utskottet har erfarit att de flesta restprodukterna, utom koloxid, är harmlösa. Utsläppen från årlig sprängning av ca 300 ton explosivämnen motsvarar utsläppen från 7–10 oljeeldade småhus.

Stockholm den 3 mars 1994

På försvarsutskottets vägnar

Arne Andersson

I beslutet har deltagit: Arne Andersson (m), Lars Ulander (s), Lars Sundin (fp), Iréne Vestlund (s), Gunhild Bolander (c), Ingvar Björk (s), Stig Grauers (m), Christer Skoog (s), Jan Erik Ågren (kds), Robert Jousma (nyd), Sven Lundberg (s), Henrik Landerholm (m), Jan-Olof Franzén (m) och Britt Bohlin (s).

